

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Cyhoeddwyd: Medi 2019

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

. This document is also available in English.

Y tîm Deloitte a oedd yn gyfrifol am gyflawni'r gwaith yn cynnwys Ian Howse (Partner yr Ymgysylltiad), Clare Skivens (Rheolwyr yr Ymgysylltiad) a Jonathan Saunders (Arweinydd y tîm).

Cynnwys

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn bwriadu cyhoeddi **adroddiad archwilio diamod** ar eich datganiadau ariannol.

Adroddiad cryno

Cyflwyniad	4
Statws yr archwiliad	4
Adroddiad archwilio arfaethedig	4
Canlyniadau'r archwiliad	5
Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19	8
Annibyniaeth a gwrthrychedd	8

Atodiadau

Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau Terfynol	9
Atodiad 2 - Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Gwynedd	12
Atodiad 3 – Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft a ddylai gael ei ddwyn i sylw'r Pwyllgor Archwilio	15
Atodiad 4 – Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19	16
Atodiad 5 – Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2017-18 a 2016-17	18

Adroddiad cryno

Cyflwyniad

- 1 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am roi barn ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd a Chronfa Bensiwn Gwynedd ar 31 Mawrth 2019 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.
- 2 Nid ydym yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol wedi'u datgan yn gywir, ond rydym yn mabwysiadu'r cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rydym yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn eich datganiadau ariannol, hynny yw, y rhai hynny a allai gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon.
- 3 Y swm meintiol a ddefnyddiwn i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol i Gyngor Gwynedd yw £8,245,000. Gall materion ansoddol penodol megis gofynion cyfreithiol a rheoliadol a sensitifrydd gwleidyddol hefyd bennu p'un a fferir bod eitem yn berthnasol ai peidio.
- 4 Mae Safon Archwilio Ryngwladol (ISA) 260 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gofnodi rhai materion sy'n deillio o'r archwiliad o'r datganiadau ariannol i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu corff mewn da bryd i gymryd camau priodol.
- 5 Mae'r adroddiad hwn yn nodi, i'w hystyried, y materion sy'n deillio o'r archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer 2018-19, y mae angen cyflwyno adroddiad arnynt o dan ISA 260.

Statws yr archwiliad

- 6 Cawsom y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019 ar 30 Mai 2019, ac rydym bellach wedi cwblhau'r gwaith archwilio i raddau helaeth, ac ar y dyddiad y gwnaethom gyflwyno'r adroddiad hwn, roedd y gwaith archwilio canlynol heb ei gwblhau:
 - Clirio nodiadau adolygu;
 - Terfynu adolygiad partner a sicrwydd ansawdd annibynnol ; a
 - Derbyn llythyr cynrychiolaeth.
- 7 Rydym yn cyflwyno adroddiad i chi ar y materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad, y credwn y dylech eu hystyried cyn cymeradwyo'r datganiadau ariannol. Mae'r tîm archwilio eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r rheolwyr.

Adroddiad archwilio arfaethedig

- 8 Bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi **adroddiad archwilio diamod** ar y datganiadau ariannol unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr cynrychiolaeth i ni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
- 9 Nodir yr adroddiad archwilio arfaethedig yn **Atodiad 2**.

Canlyniadau'r archwiliad

Camddatganiadau heb eu cywiro

10 Nid oes unrhyw gamddatganiadau heb eu cywiro yn 2018-19.

Camddatganiadau a gywirwyd

11 Mae un camddatganiad a gywirwyd gan y rheolwyr, ac ystyriwn y dylid tynnu eich sylw ato gan ei fod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol. Fe'i nodir gydag esboniadau yn **Atodiad 3**.

Risgiau Sylweddol

12 Yn ein Cynllun Archwilio Ariannol, gwnaethom nodi gwybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a nodwyd yn ystod ein proses gynllunio. Mae'r tabl isod yn nodi canlyniad ein gweithdrefnau archwilio mewn perthynas â'r risgiau hynny. Cynhaliwyd ein harchwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.

Risgiau potensial a asesir	Profi a gwblhawyd yng Nghyngor Gwynedd
<p>Rheolwyr yn anwybyddu rheolaethau</p> <p>Mae risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau ym mhob endid ar hyn o bryd. Am nad oes modd rhagweld sut y gallai rheolaethau gael eu diystyru yn y fath fodd, ystyrir ei bod yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].</p>	<p>Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none">• profwyd priodoldeb cofnodion mewn dyddlyfrau ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dull gwell o ddadansoddi data i ddadansoddi holl gynnwys y dyddlyfrau ar gyfer nodweddion o ddiddordeb archwilio;• cynhaliwyd profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau dros gofnodion mewn dyddlyfrau i'r cyfrifyfr ariannol;• profwyd priodoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu i ganfod unrhyw duedd; a• gwerthuswyd y rhesymeg dros unrhyw drafodion sylweddol nad oes a wnelont â busnes arferol gan gynnwys rhai â phartïon cysylltiedig. <p>Ni nodwyd unrhyw faterion o ganlyniad i'n profion.</p>
<p>Cyflawnder gwariant</p> <p>O dan safonau archwilio'r DU, mae risg dybiedig mewn perthynas â chydabod referniw oherwydd twyll. Rydym wedi gwrthbrofi'r risk hon, ac yn lle credwn fod y risg</p>	<p>Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none">• cynnal profion o'r gwaith dylunio a gweithredu rheolaethau er mwyn sicrhau cyflawnder gwariant;

twyll yn gorwedd gyda cyflawnder a thorriad o gwariant a chyflawnrwydd prisio croniadau. Gan ystyried y pwysau ar draws y sector cyhoeddus cyfan, mae rig gynhenid y gellid trin y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn trwy hepgor neu gamddatgan gwariant a chroniadau diwedd blwyddyn.

- perfformio profion archwilio â ffocws mewn perthynas chyflawnrwydd a thorriad gwariant, gan gynnwys adolygiadau manwl o groniadau; a
- chynnal profion manwl mewn perthynas ag amcangyfrifon a dyfarniadau rheolwyr fel y nodir yn y risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau a nodir uchod.

Ni nodwyd unrhyw faterion.

Meysydd eraill y bydd yr archwiliad yn rhoi sylw iddynt

Mae offerynnau ariannol IFRS 9 yn berthnasol o 1 Ebrill 2018 ymlaen, ac mae'n cyflwyno dull newydd wedi'i seilio ar egwyddorion ar gyfer dosbarthu a mesur asedau ariannol. Mae hefyd yn cyflwyno dull amhariad newydd ar gyfer asedau ariannol wedi'i seilio ar golledion disgwylidig yn hytrach na cholledion gwirioneddol. Bydd hyn yn arwain at nodi colledion credyd disgwylidig yn gynharach ac yn effeithio ar sut y cyfrifir y ddarpariaeth ddyled wael.

Mae refereniw IFRS 15 o gontractau â chwsmeriaid yn cyflwyno model pum cam wedi'i seilio ar egwyddorion ar gyfer cydnabod refereniw sy'n codi o gontractau â chwsmeriaid. Y mae wedi'i seilio ar egwyddor graidd sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r refereniw a gaiff ei nodi ddangos y nwyddau neu'r gwasanaethau arfaethedig a gaiff eu trosglwyddo i'r cwsmer mewn swm sy'n adlewyrchu'r ystyriaeth y mae corff yn disgwyl bod hawl ganddo iddo, yn gyfnewid am y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Bydd hefyd yn gofyn am ddatgeliadau mwy helaeth nag sy'n ofynnol ar hyn o bryd.

Mae'r archwiliad wedi asesu effeithiau tebygol yr IFRSau newydd ac mae'r tîm wedi ymateb i unrhyw risgiau o gamddatganiad perthnasol a nodwyd **heb nodi unrhyw faterion.**

Materion pwysig eraill sy'n deillio o'r archwiliad

13 Fel rhan o'r archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion ansoddol a meintiol sy'n berthnasol i'r cyfrifon ac yn cyflwyno adroddiad i chi ar unrhyw faterion o bwys sy'n codi. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn eleni:

- **Nid oes gennym unrhyw bryderon ynglŷn â'r agweddau ansoddol ar eich arferion cyfrifyddu ac adrodd ariannol.** Daethom i'r casgliad fod y wybodaeth a roddwyd yn berthnasol, dibynadwy, cymaradwy, ac yn hawdd ei deall. Daethom i'r casgliad bod polisïau cyfrifyddu ac amcangyfrifon yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol heb duedd, ac yn deg a chlr.
- **Ni ddaethom ar draws unrhyw anawsterau sylweddol yn ystod yr archwiliad.**
- **Ni wnaethom drafod na gohebu â rheolwyr am unrhyw faterion sylweddol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
- **Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i'r gwaith o oruchwylio'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
- **Ni wnaethom nodi unrhyw wendidau perthnasol yn eich rheolaethau mewnol.**
- **Nid oes unrhyw faterion eraill y mae'n ofynnol iddynt, yn ôl safonau archwilio, gael eu cyfleu i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu.**

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19

- 14 Amlinellir yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn **Atodiad 4**. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol arnynt yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Os bydd unrhyw gamau gweithredu yn weddill, byddwn yn parhau i fonitro cynnydd ac yn adrodd arno yn ein hadroddiad y flwyddyn nesaf.

Annibyniaeth a gwrthrychedd

- 15 Fel rhan o'r broses derfynol, mae'n ofynnol i ni roi sylwadau i chi ynghylch ein hannibyniaeth.
- 16 Rydym wedi cydymffurfio â safonau moesegol ac, yn ein barn broffesiynol, rydym yn annibynnol ac ni chaiff ein gwrthrychedd ei beryglu. Nid oes unrhyw gydbertnasau rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a Chyngor Gwynedd sy'n effeithio ar ein gwrthrychedd na'n hannibyniaeth yn ein barn ni.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Drafft

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

CAERDYDD

CF11 9LJ

13 Medi 2019

Sylwadau ar ddatganiadau ariannol 2018-19

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt ac i ba raddau y maent wedi'u paratoi'n briodol.

Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn arbennig, mae'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun gwir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol i chi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
 - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdani gennym at ddiben yr archwiliad; a
 - mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt, yn eich barn chi.

- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu cam-ddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
- Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir yr ydym yn ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Gyngor Gwynedd ac yn ymwneud â:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
- Ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.
- Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
- Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiadau ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Mae perthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig wedi'u cyfrifo a'u datgelu yn briodol.

Mae'r holl ddigwyddiadau sy'n digwydd yn dilyn y dyddiad adrodd y mae angen eu haddasu neu eu datgelu wedi'u haddasu ar gyfer neu eu datgelu.

Yr holl ymgyfreitha gwirioneddol neu bosibl a hysbysir y dylai ei effeithiau gael eu hystyried wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi'u datgelu i'r archwilydd a'u cyfrifo a'u datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Mae'r datganiadau ariannol yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau. Nid oedd unrhyw gamddatganiadau heb eu cywiro uwchben ein trothwy adrodd ariannol.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni.

Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol gwir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd ar 13 Medi 2019.

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod

y wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Dafydd L Edwards
Pennaeth Cyllid
Cyngor Gwynedd

Dyddiad: 13/09/2019

Llofnodwyd gan:

Cyngorydd Angela Russell
Is-Gadeirydd
Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
Cyngor Gwynedd
(y person sy'n llywyddu ar y pwyllgor)

Dyddiad: 13/09/2019

Atodiad 2

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Aelodau Cyngor Gwynedd

Adroddiad yr archwilydd annibynnol o Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd.

Adroddiad ar archwiliad y datganiadau ariannol

Barn

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Datganiad Symud Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiau cyfrifyddu pwysig.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2019 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol yn y DU (ISAs (DU)). Caiff fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hyn eu disgrifio ymhellach yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol yn fy adroddiad.

Rwy'n annibynnol ar y cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, yn cynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio rwyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau yn ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol:

- nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
- nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r cyngor i

barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad fel archwilydd arnynt. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ar wahân i'r graddau a nodir yn benodol yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb yw darllen y wybodaeth arall er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaeth i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adrodd ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yn sgil gwybodaeth a dealltwriaeth o'r cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 7, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am y fath reolaeth fewnol ag sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail cyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol gyda'i gilydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilio sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, y gellid disgwyl iddynt yn rhesymol ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Anthony J Barrett
Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru
13 Medi 2019

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Atodiad 3

Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw Aelodau'r pwyllgor Archwilio atynt

Yn ystod ein harchwiliad, gwnaethom nodi'r camddatganiadau canlynol a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol.

Gwerth y cywiriad	Natur y cywiriad	Rheswm am y cywiriad
£14.3m	Eiddo, Peiriannau ac Offer – gostyngwyd swm ailbrisiad y maes parcio gan £14.3m.	<p>Yn ystod 2018-19 ailbrisiodd y prisiwr mewnol meysydd parcio Cyngor Gwynedd ac oedd yn cael eu ddal ar 31 Mawrth 2018 am werth llyfr net o tua £7.8m. Gwnaeth yr ailbrisiad y flwyddyn yma weld y gwerth yma yn cynyddu i £26.8m (o fewn cynydd o 6% ym mhrisiad gyffredinol 'Eiddo, Offer a Peiriannau' o £438m i £468m.</p> <p>O'r prisiad hwn, roedd tua £24.8m i ymwneud â meysydd parcio sydd yn cynhyrchu incwm, ac fe wnaethom gyflogi ein arbenigwr eiddo tiriog mewnol i adolygu y dull prisio a gafodd ei ddilyn gan y Cyngor, a darganfyddwyd nifer o ystyriaethau ychwanegol yr oedd angen cael eu hystyried pan yn penderfynu y prisiad diwedd blwyddyn. Y rhain yw:</p> <ul style="list-style-type: none">• Incwm net i gael ei benderfynu yn unol â nodyn canllaw perthnasol RICS;• Dylai gostyngiad gael ei wneud yn erbyn yr incwm net dilynol i benderfynu lefel rhent y farchnad i adlewyrchu nodyn canllaw RICS; a• Dylai'r prisiwr ailystyried y lefel cynnyrch i adlewyrchu canllawiau RICS a thystiolaeth arall a ddarparwyd gan ein tîm eiddo tiriog mewnol. Byddai'r lefel cynnyrch disgwylidig yn sylweddol uwch na'r cynnyrch o 5% a fabwysiadwyd ar hyn o bryd. Yn seiliedig ar enghreifftiau canllaw, byddem yn disgwyl i'r cynnyrch hwn ddod o fewn amrediad o 8% i 12%. <p>Fe wnaethom ddarparu enghraifft ymarferol o'r ailbrisiad i'r Cyngor, a wnaeth newid brisiad diwedd blwyddyn y meysydd parcio sy'n cynhyrchu incwm i £10.5m</p> <p>Mae'r Cyngor wedi adolygu'r cyfrifiadau hyn ac wedi cytuno ar gyfer y datganiadau ariannol 2018-19 ac rydym wedi cytuno i ailedrych ar y cyfrifiad hwn ar y cyd ar gyfer cyfrifiadau yn y dyfodol. Felly rydym wedi gwneud argymelliad yn Atodiad 4.</p>

Atodiad 4

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19

Gwnaethom amlinellu'r holl argymhellion yn deillio o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf, gan gynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf:

Mater yn codi 1 – Ailbriso Meysydd Parcio	
Canfyddiadau	Ailbrisiodd y Cyngor ei feysydd parcio yn ystod 2018-19 a nodwyd gwahaniaeth rhwng y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd gan y Cyngor a'r rhai a gafodd ei awgrymu gan ganllawiad RICS perthnasol ac enghreifftiau arfer gorau eraill. Gwelwch Atodiad 3 am fanylion.
Argymhelliad	Argymhellir bod y Cyngor yn ailedrych ar ei fethodoleg ailbriso yn ymwneud a meysydd parcio sydd yn cynhyrchu incwm.
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	I sicrhau bod meysydd parcio yn cael eu hailbriso gan ddefnyddio dulliau a thybiaethau yn fwy unol â chanllawiau perthnasol RICS a chymaryddion y farchnad.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Cafodd y gweithrediad yma ei gytuno arni ar gyfer datganiadau ariannol 2018/19 ac rydym wedi cytuno i ailedrych ar y cyfrifiad hwn ar y cyd ar gyfer prisiadau yn y dyfodol.
Ymateb rheolwyr	Bydd prisiadau maes parcio yn cael ei hadolygu gan ddefnyddio methodoleg y cytunwyd arni ar y cyd yn y dyfodol.
Dyddiad gweithredu	Mae datganiadau ariannol 2018/19 wedi cael ei ddiwygio yn unol â hynny.

Mater yn codi 2 – Gwarediadau	
Canfyddiad	Roedd un o'r eitemau a brofw'n ni fel rhan o'n profion gwarediadau yn ymwneud â gwarediad a gafodd ei wneud yn 2015, ond ni nodwyd ei fod wedi ei waredu tan yr ymarfer ailbriso yn 2018/19. Yr ased yma oedd Canolfan Gofal Dydd Porthmadog ac roedd yn amherthnasol ac yn gysylltiedig ag ased ac oedd yn rhan o warediad cyflawn o safle.
Argymhelliad	Argymhellir bod y Cyngor yn cadw cofrestr sy'n cysylltu asedau sydd wedi eu grwpio ar un safle, a bod hyn yn cael ei adolygu pan yn diweddar y system rheoli asedau ar gyfer gwarediadau.
Blaenoriaeth	Isel

Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Lleihau'r risg y bydd asedau a cafwyd eu waredu yn cael eu cadw ar y gofrestr asedau sefydlog ar ôl iddynt gael eu gwaredu.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb rheolwyr	Cytuno
Dyddiad gweithredu	Cyn cau 2019-20

Atodiad 5

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2017-18 a 2016-17

Gwnaethom amlinellu'r holl argymhellion yn deillio o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Rydym wedi gwneud gwaith dilynol ar y rhain yn ystod archwiliad 2018-19 ac wedi cofnodi'r canlyniadau isod.

Mater yn deillio 1 – Cadarnhad o'r Balans Darpariaethau	
Canfyddiad 2017-18	Er bod y tîm cyllid yn ymgynghori â rheolwyr gwasanaeth nid yw trafodaeth benodol yn digwydd gyda'r tîm cyfreithiol fel rhan o brosesau diwedd y flwyddyn, o ran cyflawnrwydd a chywirdeb y balans darpariaethau ar ddiwedd y flwyddyn. Byddai trafodaeth benodol gyda'r tîm cyfreithiol bob blwyddyn yn sicrhau bod y balans darpariaethau yn cael ei gytuno gyda'r tîm cyfreithiol cyn yr archwiliad.
Argymhelliad	Argymhellir bod y Tîm Cyfreithiol yn cadarnhau ar ddiwedd y flwyddyn bod y nodyn darpariaethau yn y cyfrifon yn gyflawn ac yn gywir.
Blaenoriaeth	Isel
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd y rheolaeth hon yn helpu i sicrhau bod balans y darpariaethau yn y datganiad ariannol yn gywir ac yn gyflawn, trwy nodi unrhyw rwymedigaethau tebygol sy'n ddyledus gan y Cyngor na fydd y tîm cyllid yn ymwybodol ohonynt.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb rheolwyr	Cytunwyd
Dyddiad gweithredu	Cyn cau 2018-19
Canfyddiad 2018-19	Ymgynghoriad gyda'r tîm cyfreithol wedi'i gweithredu fel rhan o weithdrefnau cau lawr 2018-19.
Statws	Ni chaiff yr argymhelliad ei ail-godi.
Ymateb y rheolwyr	Ddim yn berthnasol.

Mater yn deillio 2 – Canfyddiadau TG	
Canfyddiadau 2016-17	Fel rhan o'n harchwiliad ariannol gwnaethom benodi arbenigwyr TG i helpu'r tîm archwilio wrth profi priodoldeb systemau TG y Cyngor sy'n cael effaith uniongyrchol ar gynhyrchu'r datganiadau ariannol. Nododd yr arbenigwyr TG nifer o argymhellion sydd wedi cael eu cyfleu i'r rheolwyr.
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn gweithio gyda'r Rheolwr TG er mwyn sicrhau y caiff yr argymhellion hyn eu rhoi ar waith yn brydlon.
Blaenoriaeth	Isel
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gwella ansawdd a chadernid y systemau TG.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Cytuno
Dyddiad gweithredu	Mae dau o'r argymhellion eisoes wedi eu gweithredu, gyda'r trydydd i'w weithredu yn Hydref 2017.
Canfyddiadau 2018-19	Yn ystod archwiliad ariannol 2018-19 nododd ein harbenigwyr TG fod un argymhelliad yn parhau i fod yn ddyledus o flynyddoedd blaenorol a bod pedwar argymhelliad newydd wedi'u nodi.
Statws	Yn barhau.
Ymateb y rheolwyr	Mae nifer o'r argymhellion eisoes wedi cael eu gweithredu neu yn y broses o gael eu gweithredu.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone.: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru